

Kerekasztal-beszélgetés a siket gyerekek hazai oktatási helyzetéről

Kedves vendégeink! Most a kerekasztal-beszélgetést fogjuk elkezdni. Megkérem a résztvevőket, hogy fáradjanak fel a színpadra. Dr. Tapolczai Gergely, Szabó Éva, Dr. Perlusz Andrea, Horváth Péter, Romanek Péter Zalán, Martonné Tóth Éva, Kárpáti Árpád Zoltán, Vincze Tamás, Dr. Kósa Ádám.

Dr. Kósa Ádám:

Sok szeretettel köszöntök minden résztvevőt. A mai nap második része egy ún. kerekasztal-beszélgetés lesz. Én fogom moderálni. Vélemény, javaslat nem lesz a részemről. Azt szeretném, ha a résztvevők véleményét cserélnének, nyitottan, őszintén. Köszöntöm a résztvevőket az ülés sorrendjében. Először a hölgyeket.

Dr. Perlusz Andrea, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola Szurdopedagógiai Tanszékének vezetője.

Szabó Éva, gyógypedagógus

Martonné Tóth Éva, siket gyermek szülője

Dr. Tapolczai Gergely, országgyűlési képviselő

Horváth Péter, a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola Továbbképzési Intézet titkára

Kárpáti Árpád Zoltán, két siket gyerek szülője

Vincze Tamás, siket pedagógus és a Budapesti Siketek Tanintézetének tanára

Romanek Péter Zalán, egyetemem végzett siket személy, aki részt vett az eddigi folyamatokban és később a jelnyelvi kutatásban is.

A kommunikáció nem lesz egyszerű. A tolmács középen ül, lent ülnek a hangra fordító tolmácsok. A külföldi vendégek miatt kérek mindenkit, hogy figyeljünk a kommunikációra.

Nem lesz rangsor a hozzászólásokban, szeretném, hogy spontán beszélgetés legyen.

***Első kérdésem, hogy milyen volt a benyomások a délelőtti előadások kapcsán. Ki az első?
Vincze Tamás***

Vincze Tamás

A délelőtti előadásokat összefoglalva az volt a benyomásom elsősorban, hogy a saját pedagógiai gyakorlatom során rengeteg visszacsatolást kaptam. Az elgondolásaim hasonlóak ahhoz, amit délelőtt hallottunk. A megvalósítás persze más kérdés.

Dr. Kósa Ádám

Ki lesz a második hozzászóló?

Kárpáti Árpád Zoltán

Az én benyomásom pozitív volt. Tudjátok, írtam egy könyvet és voltam tanulmányúton is. Párhuzamot láttam, a finn előadásban hasonló dolgokat láttam, mint amit Svédországban tapasztaltam.

Dr. Tapolczai Gergely

Én is csatlakozom az előttem szólókhoz. Megerősítést kaptam. Sajnálom, hogy nem tudtam itt lenni Dr. habil Bartha Csillák előadásán. Minden előadás megerősített engem abban, hogy a többnyelvűség csak hasznos lehet, pozitív irányba vihet.

Dr. Kósa Ádám

Lassan elfogynak a siketek. Parancsolj.

Szabó Éva

Csatlakozom hozzátok. Minden percét élveztem a mai délelőttnek. Mint utazó tanár, örülök a meghívásnak. Nem tartozok szegregált intézményhez. Így, mint utazó tanár, kissé mostohagyermek vagyok a szakmának. A problémák sokszor nálunk csapódnak le. Van mit mondanunk, hogy mivel lehetne javítani.

Visszautalok Dr. Kósa Ádámra, hogy van egy generáció, aki elvész. Úgy gondolom, hogy nem lesz. Ebben a jelnyelvi tolmácsszolgálat sokat segíthet. Célunk, hogy a jó képességű gyerekek ne vesszenek el a középiskolában, ne kelljen az alacsony nyelvi kompetencia miatt más intézményt választaniuk.

Martonné Tóth Éva

Jól éreztem magam.

Romanek Péter Zalán

Az én benyomásom nagyon pozitív volt. Úgy érzem, hogy amit eddig magamban gondoltam, mi hogy működik, abban részben visszaigazolást kaptam az előadás alapján. Visszaigazolván látom a saját gondolataimat, hasonlóan Kárpáti Árpád Zoltánhoz. A másik, amit fontos kiemelni, hogy konszenzust kell keresni. Ez egy jó pillanat, hogy elkezdődjön. Nem lesz világmegváltás, de elindulhatunk valamerre.

Dr. Perlusz Andrea

Kiemelném az együttműködés szükségességét, üdvözlénné. A külföldi előadók előadásából az fogott meg, hogy nem univerzális modellben gondolkodnak. Talán minket is közelebb visz a megoldáshoz. Számomra fontos, hogy megerősítették a magasan kvalifikált szakemberek szükségességét.

Horváth Péter

Elsősorban örülök, hogy itt lehetek. A külföldi előadásokat emelném ki. A hazai pedagógusképzésben meglévő akadályok, a tanítóképzésben, tanárképzésben, a siket személyeknek ezen képzésekbe való bejutása. A másik, amit a finn kollégánótól hallottunk, kíváncsi vagyok, hogy működik a gyakorlatban. Többféle módszert mutattak be.

Dr. Kósa Ádám

Ha már a finneknél tartunk. Pont ez lenne a második kérdésem. Ha azt nézzük, hogy a jövőben szeretnénk bevezetni a bilingvális oktatás modelljét, akkor ma bemutattunk egy működő példát erre. Szülőként, érintettként, tanárként, szakemberként vagy politikusként milyen vélemény alakult ki bennetek a finn példáról? Idő hiányában nem ismertük meg a részleteket, de mi az első impresszió?

Kárpáti Árpád Zoltán

Mint siket gyerekek szülője voltam tanulmányúton Svédországban. Két siketiskolát látogattam meg. Hasonló tapasztalatokat gyűjtöttem a finn példához. A modellt itthon is el tudom képzelni, megfelelőnek tartom.

Dr. Tapolczai Gergely

Ádám említette, hogy mint politikus veszek részt, de nehezen tudok elvonatkoztatni attól, hogy magam is siket vagyok. Mint érintett, tetszett, hogy a finneknél nincs speciális tankönyv. Hogyan tanítottak engem a siketiskolában? Hálásak vagyunk a gyógypedagógusoknak, de felmerült bennem a kérdés, hogy miért kellett leegyszerűsíteni a magyar nyelvet. Miért nem lehet úgy csinálni, mint a finneknél, hogy mindenki a maga igényei szerint alkalmazza. Az anyanyelvoktatást miért kell leegyszerűsíteni? Tetszett, hogy nem tesznek különbséget a két nyelv között, egyenértékűként tanítják és használják. Figyelembe veszik, hogy a gyerek mire képes, milyen közösségben van. Megnézem a jegyzeteimet. A szövegértés kérdése. Ott is felmerült, hogy mi hogyan tanultunk annak idején olvasni. A fontos szempont az volt, hogy milyen szépen tudtunk felolvasni. A finn példában az első és legfontosabb az volt, hogy megértse, miről van szó, utána lehetett a hangzó beszédet tanítani. A szövegértés kapcsán felmerült bennem, hogy nem biztos, a szépen olvasás a járható út, inkább a szövegértés. A finn tanároknál első volt a megértés, utána következett a finn kiejtés.

Dr. Kósa Ádám

Értékes gondolatokat hallottunk.

Vincze Tamás

Ehhez kapcsolódva még visszautalnék a jelnyelvi kommunikáció órára. Többször kaptam felkérést, hogy jelnyelven tanítsak verset gyerekeknek. A legnagyobb probléma az volt, hogy megértsék.

Dr. Perlusz Andrea

Nekem a legpozitívabb élményem a finn példából volt. Ahogy az oktatás az egyéni különbségekhez viszonyul. Heterogén csoportot láttunk. Az egyénre szabottság az oktatás természetes velejárója. A kollégák emlegették, hogyan tudják biztosítani ugyanazt a követelményt minden gyerek számára. A módszertani kérdések tehát a másik, ami tetszett.

Romanek Péter Zalán

Ahogy figyeltem az előadásokat, különösen a finn előadásokat, eszembe jutott egy kínai közmondás. Ez a téma olyan akár egy tó, amelybe bármelyik irányból be lehet lépni. A siket felnőttek, 30-40 évesek generációjáról milyen képünk van? Mit szeretnénk? Jelnyelvet használni, magyar nyelvet használni, szociális kompetenciát stb. fejleszteni? A finnek esetében nagyszerű módszert ismertünk meg, de van még több módszer. A finn példa nagyszerű volt, mindenkinek ugyanaz a célja, az egyenlő esélyű hozzáférés. Eddig mindig hiányoltam, hogy a tanárok jelnyelven kommunikáljanak. Gyerekkoromban sokszor mondták, hogy ne jelelj, de nekem ez a kommunikáció része. Mivel a szüleim siketek, az első csatorna nálam a jelnyelv. A finn példában feltűnt, hogy a jelnyelv nincs alárendelt szerepben.

Dr. Tapolczai Gergely

Még valami eszembe jutott. Említették a jelnyelv elismerését a Finn Alkotmánnyal kapcsolatban, viszont jelnyelvi törvényük nincs. Magyarországon van jelnyelvi törvény, talán az egyik legjobb a világon. Minden fontos dolog benne van, Jelnyelvi Tolmácsszolgálat

működése stb. A finneknél nagy segítség a meglévő gyakorlat ahhoz, hogy a későbbiekben a jelnyelvet törvényileg elismerjék. Nálunk a Jelnyelvi Törvény nagy segítség a bilingvális oktatás elindulásához.

Dr. Kósa Ádám

Ha már itt tartunk.

Mind hangsúlyoztátok, hogy a helyzethez kell igazodnunk. Mégis ez a modell nagyjából elképzelhető-e, hogy megvalósuljon Magyarországon?

Vincze Tamás

Ahogy korábban is mondtam, és ahogy a mellettem ülőtől is elhangzott, több módszer van, de az a kérdés, mennyire kapunk szabad kezet az iskolákban erre. Ez fontos kérdés lehet.

Dr. Kósa Ádám

Mit gondoltok, mennyire reális egy ilyen modell megvalósítása?

Kárpáti Árpád Zoltán

Szerintem megvalósítható, mivel a rendes iskolákban használt tananyag rendelkezésre áll, használhatjuk a siket gyerekek oktatásában. A módszertan a kérdéses. A személyi feltétek stb. Ebben kell igyekeznünk.

Dr. Kósa Ádám

A többieket is buzdítom felszólalásra.

Vincze Tamás

Elhangzott, hogy siketiskolában dolgozom. A tankönyvek milyensége... nagyon leegyszerűsített minőséget tartalmaz. A legnagyobb problémánk, hogy a magyar irodalom és nyelv. Ez egy kardinális kérdés. Ha megfigyeljük, hogy a siketek, ha továbbtanulnak, akkor a magyar nyelvvel kapcsolatban, általánosságban, noha lemaradással indulnak, valamilyen szinten képesek felzárkózni. De ha szövegértési feladattal találkoznak, visszautalás történik az alapoktatás problémás kérdéseire. Ha jelnyelven megkapják az információt, a színvonal közel azonos.

Dr. Perlusz Andrea

Mennyire valósítható ez a modell? Minden gyerek ugyanazt tanulja, differenciáltan, nincs külön tanterv. A speciális intézmények is ugyanazt használják. Más kérdés, hogy a szakemberek feladata az, hogy hogyan differenciálják a szükségletek szerint. Minden iskolában differenciálják a tanulók igényei szerint. Az új kerettantervi szabályozás kicsivé teszi az eltérés lehetőségét. 30% volt eddig, most 10%. Igazából ezt fontos figyelembe venni, hogy nincs külön tanterv. Más kérdés, hogy fontos azt megvizsgálni, hogy eljut-e (sok halló gyerek se jut el szövegértési szinten ma, Magyarországon), hogy a feladatokat megértse-e. Másik, hogy a paralel oktatás, amit a kollégák bemutattak a filmen is, és amit rövid idő óta, de megpróbálnak bevezetni a finn gyakorlatban. Az integráció esetében van kéttanáros módszer, ahol együtt dolgoznak. Nyilván azokat az elemeket kell tisztázni, hogy nyelvi szempontból kinek mi a felelőssége, és párhuzamosan hogyan vesznek részt ebben.

Horváth Péter

Andrea gondolatával folytatnám... tegyük hozzá, hogy a Magyarországi általános iskolai rendszerben három csoportba sorolhatjuk. 1996 óta a közoktatási törvény akkori módosításának köszönhetően, a fizikát, matematikát stb... nem szurdopedagógusok kell, hogy tanítsák. A törvény ezt a képesítési szabályt írja elő. Az alapvető készségek tanítása (írás, olvasás....) ez eltérő módszerrel működik a siketiskolákban, illetve a nyelv oktatása.

A finn példából ki kéne emelni, ami legjobban megfogott, akkor annak az elméleti tudásnak a gyakorlatban való megjelenése, ahogyan finn jelnyelven, mint első nyelven tanították a finn nyelvet. Azt gondolom, nemcsak megvalósítható, hanem benne van a törvényben, hogy meg kell.

Másik, hogy sokat beszéltünk arról, hogy a bilingvális oktatást nem csak a siketek iskolájában, hanem a többségi iskolában is hozzáférhetővé kellene tenni – Ádám is beszélt erről. Itt a finn példában összegyűjtötték a különböző háttérrel rendelkező siket gyerekeket – ez egyfajta szegregált oktatásra példa, de nem a gyógypedagógiai értelemben.

Ahogyan a halló és hallássérült gyerekek részt vettek, azt gondolom az is megvalósítható. Ha az a kérdés, hogy megvalósítható-e a finn példa. Szerintem igen.

Szabó Éva

Csatlakoznék az előzőkhöz. Mi körülbelül egy korosztály vagyunk. Vágnék egy magas szintű jelnyelvi kompetenciára. Amikor elvégeztem a főiskolát, Tamáshoz jártam jelnyelvre. Igazán nem használtam, nem volt rá szükségem. Az integráció még gyerekcipőben járt, jó képességű hallássérült gyerekekkel találkoztam, bevált az auditív-orális módszer. Később megjelentek a szegregált oktatásból érkezők is a középiskolai oktatásban. Nagyon jó általános iskolai bizonyítvánnyal.

Arról beszélünk, hogy ugyanazt a tananyagot kellene elsajátítaniuk, de tapasztalom, hogy sokszor nem így történik. A kezdeti nehézségeken át kell őket segíteni. Ehhez nincs más lehetőség, csak kiváló kapcsolatban közösen dolgozva a tolmácsszolgálattal. Ez az egyetlen lehetőség, hogy a siket tanulókat beintegráljuk a hallók iskolájába, tudják követni a tananyagot és eljussanak az érettségig.

Irodalom és nyelvtan – nagyon fontos tantárgyak. A tanító- és óvóképzés felvételi tantárgyai. Kiváló tanítványaim vannak, többek közt egy siket fiatalember is, akinek nem sikerült a felvételi, nem tudott elég pontszámot összegyűjteni. Itt van az alkalmassági kérdése is. Véleményem szerint, már sok évvel a felvételi előtt, egy életpálya-modellre van szükség, hogy tudatosabban készüljünk és irányítsuk a diákokat a felsőoktatás felé. Legyen elképzelésük a jövőről. Ha nem is tudják tökéletes magyar grammatikával kifejezni mindazt a tudást, amivel rendelkeznek, ez ne legyen akadály.

Azonos tananyag és követelményhez visszatérve.

Megfogalmazódott a diákok részéről, hogy legalább az általános iskola felső tagozatban jó lenne hallókkal együtt részt venni bizonyos órákon. Fizika vagy kémia órákon, ahol kísérleteket is láthatnának, mert – sajnos – van olyan iskola, ahol erre kevés a lehetőségük. Nekem az a célom, ahogy a finn példa is mutatta, hogy sokféle módszerrel közelítsünk. Méreitől vett idézet, hogy „Az oktatás vagy gyermekközpontú, vagy intézményközpontú, harmadik lehetőség nincs”. Kell tehát egy jól működő csatorna ehhez. Ha az a jelnyelv, akkor az lesz, ha az orális-auditív csatorna, akkor az, alkalmazkodva az egyéni képességekhez és igényekhez.

Ha majd 10 évvel később találkozom a tanítványommal, szeretném, ha önbizalommal teli felnőtt lenne. Azért lettem pedagógus, mert itt van lehetőség arra, hogy kreatívak legyünk és

megvalósítsuk az elképzeléseinket. A gyerekeinknek is ugyanezeket a lehetőséget kell megadni.

Dr. Tapolczai Gergely

A kérdésre válaszolva, elvileg minden modell megvalósítható, ha szabályozás, szakemberképzés és elegendő pénz rendelkezésre áll. Fontos csoport a szülők. Az ő joguk eldönteni, mit választanak a gyerek számára. Jelnyelvi, nem jelnyelvi stb. Teljes körű tájékoztatás fontos, hogy az érintett, a szülők nyitottak legyenek az új modellre, oktatási formára. Most a Jelnyelvi Törvényben biztosítva van.

Vincze Tamás

Többféle módszert ismerünk, használunk – ez tény. De úgy emlékszem, hogy amikor a gyógypedagógiai főiskola részéről elkezdtek az új módszertant kidolgozni bizonyos siketiskolákban, az volt a tapasztalat, hogy minden az oralizmushoz kötődött, és mikor a jelnyelvet próbáltuk bevinni, falakba ütköztünk. Nehéz volt. Kemény lobbi indult. Próbáljuk meg megszervezni valahol máshol ezeket a lehetőségeket. De miért máshol? Ott van a célcsoport az iskolában. Ezért fontos, hogy próbáljunk együttműködni, egy helyen. Nem arról van szó, mit ír a törvény, ki lehet-e valamit próbálni... ha nincs, akkor is ki lehetne próbálni.

Dr. Kósa Ádám

A következő kérdésem... bocsánat, Romanek Péter Zalán.

Romanek Péter Zalán

Gergőt szeretném kiegészíteni. A jogszabályi háttér és a felsorolt dolgokhoz képest a pedagógiai célrendszer is fontos. Minden országban különböző ez, de bármelyik módszert úgyis lehet bárhová adaptálni. A lehetőségekhez mérten. Megvalósítható ez is, csak meg kell próbálni.

Dr. Kósa Ádám

A következő kérdésem lett volna... de már továbbléptetek: Vannak akadályok, lehetőségek. Ha lehet, engedjétek meg, hogy akadályhoz kapcsolódjak. A magyar jelnyelv mint elsődleges nyelv elfogadásához. El tudják-e fogadni, hogy a magyar jelnyelv legyen az elsődleges nyelv? Milyen lehetőségek vannak, mi lenne az első lépés? Aztán nyilván lépésről lépésre meglátjuk, tudjuk-e alkalmazni ezt. Az a fontos, hogy a magyar jelnyelv legyen az oktatás nyelve, és kiskortól biztosítsuk számukra. Kézzelfogható tudást kapjon, és a magyar nyelv írását, olvasását is megtanulja.

Vincze Tamás

Ha már a gyerekeket említettük, hogy jelnyelv, akadály vagy sem? Többször említettem, hogy a budapesti siketek iskolájában dolgozom. Van kommunikációs óra a gyermekek számára. „Mostohagyerek” a gyerekek számára. Akkor is csak felső tagozatban lehet használni, ha az alsó tagozatosoknak is segítene. Csak felső tagozatban van erre nyitottság. Az iskolában a tanári közösség órái. Például van olyan lyukas óra, ahol 2. osztályosokat tanítunk, és sokkal gördülékenyebb volt. A nagy kérdés azonnal adódik: a jelnyelvi óra, mint hallóknak a nyelvi óra, nem lehetne-e bevehető a tantervbe. Megoldást jelentene.

Romanek Péter Zalán

Ez némileg fekete-fehér dolog. Kicsit érzelmi oldalról nézve a dolgot, magamból kiindulva. Az első dolog, amin változtatni kell: jogom van azt mondani, a jelnyelv az anyanyelvem, és jogom van használni. Elvárom, hogy ezt ismerje el mindenki más a környezetemben. Aki nem ismeri el, azzal nincs miért beszélgetnem. Ez az alap! És ha az életem alapja az anyanyelvem, akkor nálam, mivel siket szülők gyereke vagyok, ez nyilvánvaló. Beszélni később tanultam meg, nagyon jó oktatást kaptam, otthon pedig folyamatosan jelelek. Mégis a szaktárgyakat nem kapom meg jelnyelven, a siket kultúrát, amely a siket történelem része, vagy az, hogy ki vagyok én, mi vagyok én – erre kizárólagos a családtól kapok információkat. Márpedig ennek az alapja a jelnyelv.

A másik: technikai és humánerőforrás-beli akadályok stb. Ezeket le lehet bontani, a hozzáállás megváltoztatásával. Ha evidenciává válik a jelnyelvhez a jogom, onnantól lehet rá építkezni.

Dr. Kósa Ádám

Ha szabad, egy célzott kérdésem. Megszólaltatok, siket családból érkezők. De megkérdeznék téged, Éva, mit gondolsz erről?

Martonné Tóth Éva

Mi volt a kérdés?

Dr. Kósa Ádám

A jelnyelvet használhassák a gyermekek?

Martonné Tóth Éva

Azt tartom problémának, hogy szülőként nem tudunk hová fordulni információért, és mikor bekerül az intézménybe, akkor találkozik a jelnyelvvél. 15 évesen is ezt a terhet cipeli. A szülő sem tudja a 4-5 évet behozni.

Dr. Kósa Ádám

Ehhez kapcsolódom. A helyzeten lehet változtatni.

Szabó Éva

A siket gyermekek szülei először az egészségüggyel találkoznak, csak később kerülnek a fejlesztésre. Az első javaslat a „megoldásra” az, amit az orvos mond.

Mint szurdopedagógus azt a felelősséget vettem magamra, hogy a körülöttem lévő integráltan tanuló gyerekeket rendszeresen találkoztassam egymással. Az első kérdés az orvostól a szülő felé az implantátum. A szülő vívódik, hogy vállalja-e. Amit tudunk tenni, hogy meghívjuk ide, találkoztatjuk olyan szülőkkel, gyerekekkel, akiknek van implantátumuk, akiknek nincs, akinek sikerült a műtét, akinek nem, egyszóval sokfajta gyerekkel-szülővel, véleménnyel találkoztatjuk. A szülő kezében van a végső döntés. Most is van egy kislány, akinek a családja hosszú vívódás után az implantátum mellett döntött. Holnap kapja meg. Elkezdtek vele már a jelnyelvi fejlesztést. Felajánlottam, hogy egy videónaplót készítünk, amiben a jelnyelvtanítás és a beszédtanítás-hallásnevelés egyszerre fognak megjelenni, remélem, ez hasznos lesz. A szülő felhatalmazásával ezt szívesen továbbadjuk.

Sajnos nincs még módunk visszacsorgatni a tanárképzésbe a tapasztalatokat, a jó gyakorlatot. Lesz a héten egy konferencia, ahol az EGYMI-k (Egységes Gyógypedagógiai Módszertani

Intézmény) találkoznak, és fel fogom vetni, hogy legyen találkozás, kapcsolat az utazó tanárok között. A napi gyakorlat tapasztalatai a pedagógusoktatásban is megjelenjenek.

Kárpáti Árpád Zoltán

A személyes tapasztalataimat szeretném elmondani a jelnyelv mint első nyelv kapcsán. Nekem ez nagyon fontos, mert siketiskolába jártam, ott nőttem fel. Nekem siket szüleim vannak, megtanultam tőlük a jelnyelvet, de az iskolában 10 éven keresztül orális módszerrel oktattak. Én megértettem, de a halló szülők siket gyerekeinek nem volt 100% információ. Nekem a jelnyelv jó alapot adott, hogy tudjam követni a más jellegű információt is. Délutánonként tanulmányi felelősként korrepetáltam a diáktársaimat. A jelnyelv által könnyebb befogadni más csatornán érkező információt.

Horváth Péter

Ádám kérdésére válaszolva, hogy milyen akadályok és lehetőségek vannak, hogy jelnyelven tanítani lehessen. A finn kolléganők azt mondták, hogy mesterszintű pedagógus végzettséggel rendelkeznek. Ez elgondolkodtató. Van speciális pedagógiai végzettségük is, de elsődlegesen mesterfokozatuk van. Jelnyelvet kellene tanítani, azt is tudjuk, hogy melyik egyetem melyik karán kell kopogtatni. Anyanyelvi szinten, köztük siketeket kellene beengedni a pedagógusképzésbe, nem csak a gyógypedagógus-képzésbe. A 2011-es felsőoktatási törvényben egy hármas rendszer bevezetését mondták ki: pályaalkalmasság, egészségügyi stb. A hallás hiánya kizáró okként megjelenik, akkor itt van feladatunk.

Dr. Perlusz Andrea

Kiegészíteném, alapvető különbség van a finn kollégákhoz képest. Mi azt látjuk, hogy a pedagógusképzésben nem kizáró körülmény a speciális szükséglet. Közel 40 ilyen hallgatónk van. De a pedagógusképzésben van ilyen kizáró ok, és nem tervezik megváltoztatni. Erősíteni szeretnénk a kiválasztási szempontrendszerrel, nem csak a fogyatékossgal élő személyeknek van problémája. Egy inkluzív iskolában dolgozó kolléganő elbukott a testnevelés alkalmasságán, nem jutott be a képzésbe. A szemlélet különbözik a skandináv országokéhoz képest. A Jelnyelvi Törvényben van ehhez muníció. Akár a felnőttek, szülők tájékoztatása.

Horváth Péter

Az 1800-as évek második felétől a sajátos nevelési igény típusa szerint volt tanfolyam a siket gyerekek oktatására felkészítendő. A legkiterjedtebb intézményrendszerrel a siketek rendelkeztek, majd összevonták ezeket. Bárczi Gusztáv volt a névadója, a hallássérültek pedagógiáját nem tekintette a gyógypedagógia részének. Az akkori iskolák úgy gondolták, hogy nekik nem kellene a gyógypedagógia körébe tartozni. Bárczi Gusztáv utána megváltoztatta a véleményét és képviselte az irányzatot. Gyógypedagógust szeretnétek a bilingvális oktatásba vagy a gyógypedagógus az, aki a hallást fejleszti, a beszédet tanítja? Gyógypedagógusként képzelitek el azt a személyt, aki jelnyelvet tanít a bilingvális oktatásban? Ettől függ, hogy melyik felsőoktatási intézményben kell képezni. Az 1930-as évekig a tanítóképzésre épült a gyógypedagógus-képzés.

Dr. Perlusz Andrea

Pétert kiegészítve. A szakirányú továbbképzési program, amiben többen dolgoztak innen, a kerekasztalból is, azt a megközelítést használja, amiben a bilingvális oktatásban az egyik

szakember nem gyógypedagógus. Lehet óvodapedógus, tanár stb. A finn példában gyógypedagógiai szakemberek vannak. A tanszékünkön fél évig volt szakember a Rochester Intézetből. Konszenzusra lenne szükség, hogy a szakemberképzésben kinek milyen szerepe van.

Dr. Tapolczai Gergely

Az eredeti kérdés az volt, hogy van-e akadály, milyen lehetőségeket látunk. Mint jogász azt mondom, jogi akadály nincs. Az ENSZ Egyezmény ratifikált. A kérdés, hogy majd a szülő mit választ, milyen információk birtokában dönt. Az akadály abban van, amit Romanek Péter Zalán is említett. Hogy a probléma a fejekben van, mennyire tudnak nyitottá válni. Egy példa: az I. és a II. világháború előtt, ill. között százával voltak siket tanárok, utána egyre kevesebben, ennek a képzés is az oka. A bilingvális oktatás kapcsán az én fejemben úgy áll össze a kép, hogy két út van. Az integrált oktatásban a halló gyerekek közé integrálják a siket gyereket. Itt szaktanár dolgozik, magyartanár, rajztanár, informatikatanár, mellette a siket tanár, ahogy a finn példában láttuk. A gyógypedagógusnak ott külön feladata van, a speciális igények kiegészítése. Én nem nagyon értem, hogy amikor a siketiskolába jártam, miért gyógypedagógus tanította a szaktantárgyakat, akkor is az volt a fontos, hogy mennyire szépen beszélünk. Az integrált oktatásban a gyógypedagógusnak más feladata van, fontos, de más. Ha a szegregált oktatást nézzük, a speciális igényű gyerekeket, akkor ott sem tartom kizártnak, hogy csak siket tanár tanítson szaktárgyat, ismeretátadást végezzen, és majd külön fejlesztik a hallását, beszédét.

Ha siket vagy bármilyen fogyatékos személy eljut a felvételi vizsgáig, akkor ne a fogyatékosága miatt legyen alkalmatlan. Ha szakmailag az, és kizárják, rendben.

Dr. Kósa Ádám

Van azért időkeretünk, szóval most továbblépnénk, de visszacsatolhattok később.

Az merült fel bennem, hogy beszéltünk egy második nyelvről, de senki nem mondta, hogy elképzelhetetlen ennek a bevezetése. Két fontos gondolat elhangzott Gergőtől és Pétertől. Egy irányba mutat: a szülőhogyan dönt? Milyen út vezet ehhez, hogy elfogadja, hogy a siket gyermek elsődleges nyelve a jelnyelv. Milyen információkat kell megadni, hogy elfogadják ezt. Több oldalról vagyunk itt, biztos más-más elképzelések fognak megszólalni. Ha itt van előttünk egy apa-anya és egy siket szülő. Javasoljuk nekik a jelnyelvet mint elsődlegeset! Mit mondanánk?

Horváth Péter

Kicsit távolabbról és közvetett módon adnék választ. A fogyatékos-szervezetek nyomására a törvény, ami 2010 előtt kerül elfogadásra,... Kiadhat egy olyan rendeletet, amivel az egészségügy keretében – hallássérülteknél maradva – tájékoztatni kell őket. Ez nem jelent meg a mai napig. Például a down szindróma megmondásának a gyakorlata, a diagnózis közzlése. A fogyatékos személyek jogairól szóló törvényben ez nem jelent meg.

Dr. Tapolczai Gergely

A kérdésre válaszolva, ha én találkoznék siket gyermek szüleivel, én mint siket, jelnyelvhasználó, azt mondanám, hogy a jelnyelv használatával nem veszít semmit, nem árt neki. Negatív feltételezések vannak: akadályozza a magyar nyelvet stb. A jelnyelv semmilyen negatív hatással nem lesz, csak pluszt adhat. Péter felvetése jogos, valóban van olyan

rendelkezés, hogy ki kell dolgozni egy információs kiadványt, ha bármilyen fogyatékossgal születik egy gyermek, meg kell, hogy kapják. A mai napig nincs.

Kárpáti Árpád Zoltán

A jelnyelv nem okoz hátrányt, nem lesz nehezebb a hangzó nyelv elsajátítása. A legtermészetesebb nyelv. Fontos, hogy elsőként a jelnyelvet sajátítsa el, és könnyebb lesz a további nyelvek. Az információ-átadás is könnyebb, biztosabb ezáltal.

Dr. Tapolczai Gergely

Még egy dolog: a szülő-gyerek kapcsolata. Ha jelnyelvet használnak, jobb a kapcsolat. Az én esetemben kb 2,5 fél éves koromig nem használták a jelnyelvet, akadozott a kommunikáció. Szerencsére jó a kapcsolat, de nem az első 3 év alapján.

Másik példa, hogy ha kétnyelvű családba születik, pl. francia-német nyelvű családba születik valaki, mindkettőt használja, tanulja.

Romanek Péter Zalán

Épp ez az a téma, amit Ádám is említett, hogy egy mentort kellene a szülők mellé állítani, ha siket gyermek születik. Akik abban segítenek, hogy a saját példájukat állítják eléjük, ez a legjobb. Információt ad át minden kérdésben. Jogi kérdés, gyerek fejlődése stb. Lehet segítséget nyújtani, lehetne képzés, hogy ilyesfajta segítőköt képezzünk. Nem biztos, hogy a halló szülőknek kell csak, lehet, hogy siket szülőknek is. Nem biztos, hogy tudja, milyen lehetőségei vannak.

Kárpáti Árpád Zoltán

Egy rövid megjegyzés: biztos tudjátok, hogy Amerikában nem siket, hanem halló gyerekeknek is születésüktől fogva nem biztos, hogy a hangzó nyelvet használják, hanem babajeleket használnak. Van bizonyíték arra, hogy akik ezt használják, jobb nyelvi képességekkel rendelkeznek, gyorsabb a kommunikációs fejlődésük.

Dr. Kósa Ádám

Mi a szakemberek véleménye?

Szabó Éva

Rövid mondatom Gergőhöz csatlakozva: a mentor-ötletet támogatom.

Mivel győzzük meg a jelnyelvről a szülőt? A pedagógus attitűdje az elsődleges, akivel találkozik a szülő a fejlesztésen. Sokszor kétségbeesetten jön, elkeseredett, mert nem tud a gyermekével kapcsolatot teremteni, pedig mindent megtenne ezért. A bizonyíték az, amikor megmutatjuk, a jelnyelv működik a gyakorlatban.

A szülő fél, hordja egyik helyről a másikra, mert nem beszél a gyerek, pedig látszik, hogy értelmes.

Rögtön elkezdhetünk alapvető jeleket mutatni. Mindig van nálunk egy kis enni-innivaló, finomság, ami felkeltheti a kíváncsiságot. A „kérek enni, inni” stb. jelek a játék során hamar megtanulhatók, így van lehetőség, hogy az óra végére már néhány jellel kommunikáljunk. Az anya – természetesen – gyorsan szeretné megtanulni a jelnyelvet és megtudni, hová fordulhat.

Ki tanítsa a jelnyelvet? Jelenleg – véleményem szerint – a jelnyelvi oktatók, hiszen úgy gondolom, ezért képződnek a SINOSZ-nál a jelnyelvi oktatók. A korai gondozásban a jelnyelvi oktatóval jól lehet együttműködni.

A középiskolában már a gyógypedagógusnak nem is kellene mindenesetben, hogy szerepe legyen. Megfelelő előkészültségnél a jelnyelvi tolmács segítsége is elég lehet a diáknak.

Sajnos a középiskolába (szegregált intézményből) többnyire jó jegyekkel felkerülő diákok szókincsbeli tudása kevés, és a jelnyelvhasználatra sem lehet biztosan építeni, abban is tovább kell tanítani őket. Többnyire nincs használható tanulási technika sem.

Szókincsbővítés, a szövegértés, a tankönyvek folyamatos átdolgozása a diák egyéni szintjére – most ezért vagyok ott. A középiskolai tankönyvek szövegei sokszor olyan bonyolultak, terjedelmesek, hogy alig tudunk megbirkózni velük. Szótárt, képes szótárt kell készíteni – ez rengeteg idő és energia.

Azt várom a bilingvális oktatás bevezetésétől – nyilván sok munka lesz – hogy a szegregált iskolából magasabb szintű jelnyelvi és magyar nyelv-tudással jöjjenek fel a diákok, ne ez legyen a fő feladat (mármint a tankönyvi szövegek egyszerűsítése) az utazó szurdopedagógusok számára – ezt várom ettől.

Igen, a szurdopedagógusnak is tudnia kell a jelnyelvet, ebben számítok a jelnyelvi oktatók segítségére.

Dr. Bartha Csillák előadásából egy gondolatra visszautalnék – csak a humor kedvéért –, hogy a többnyelvűség kitolja a szellemi elbutulást 8-10 évvel. Nekem ez egy plusz motiváció, hogy a jelnyelvet elsajátítsam.

Dr. Perlusz Andrea

Szeretném megkérdezni... a finn előadók következetesek voltak. A bilingvális oktatás és a tolmáccsal segített oktatás nem ugyanaz. Úgy képzeljük el a hallássérült gyerekek tanulását, hogy megfelelő szaktanári végzettséggel és jelnyelvi tudással rendelkező pedagógusok tanítanak. A gyógypedagógus csak akkor segít, ha speciális segítségre van szüksége a gyerekeknek.

Hol a határ a bilingvális oktatás és a tolmácsolás között?

Dr. Tapolczai Gergely

A szülők hogyan tanulnak meg jelteni? A Jelnyelvi Törvény erre is ad választ: az a szülő, aki szeretné, annak az iskola köteles megszervezni a képzést.

Mit mondanék a szülőnek?

Az identitást. Fontos, hogy tisztában legyen a gyerek az identitásával, hogy megismerje önmagát – és ehhez a jelnyelv is hozzátartozik.

Dr. Kósa Ádám

A mai nap alapvető irányvonala a tapasztalatok megosztása volt. A szakma mit mondana a szülőknél?

Dr. Perlusz Andrea

Ha jól értettem, a mai helyzetben mit mondunk a szülőknél?

Dr. Kósa Ádám

Ma és a jövőben is.

Dr. Perlusz Andrea

A gyógypedagógus az orvosi diagnózis után kerül kapcsolatba a gyerekekkel. Az egészségügyi ellátórendszer megelőzi a gyógypedagógiát. A családot végigvezetik azon az úton, ami ma államilag finanszírozottan rendelkezésre áll. A Jelnyelvi Törvény tartalmaz információt arra, hogy ki kell dolgozni a családok és az egészségügyi ellátórendszer számára egy tájékoztató anyag kidolgozását. A megfelelő tájékoztatás után a szülő meg tudja hozni a döntését. A fontos kérdés, hogyan épül fel az ellátórendszer. Hol lesznek a mentorok, a jelnyelvi korai fejlesztők? Amennyiben a család siket, és a gyerek is hallássérült, egyáltalán nem gátolt a kommunikáció jelnyelven. Ha a szülők hallók, és a jelnyelvi vagy a bilingvális utat választják, akkor jóval differenciáltabban kell megejteni a tájékoztatást. Szakemberek, szolgáltatások területén sok teendőnk van 2017-ig.

Horváth Péter

A szülők tájékoztatása szempontjából a hitelesség a legfontosabb. Olyan ember tartsa a tájékoztatást, aki hitelesen tudja elmondani azt a módszert.

A dadaszolgálat civil kezdeményezésként jött létre, mert az orvosi gondolkodás a gyerek elvételére beszél rá a szülőket. Bekéredzkedtek a szülészetekre és információkat adtak. Ez alkalmazható. Nem kell gyógypedagógusnak lenni, sokkal hitelesebb lenne siketeket látni ebben a szerepben, pl. akinek CI-je van és nem tartotta fontosnak a jelnyelvet. Nem csak a gyógypedagógiának kell felvállalni a szerepet, a sorstársi segítségnyújtásnak nagyobb ereje van.

A gyógypedagógus-képzés első szakaszában tanítjuk a fogyatékoság és a gyógypedagógia történeti aspektusait. A gyógypedagógia története kiegészült a fogyatékoság történetével. Többen oktatják ezt a tárgyat. Az ENSZ Egyezményt is oktatjuk, ez megkerülhetetlenné teszi a jelnyelvtanítást. Az első évfolyamon találkoznak ezzel a gyógypedagógus-hallgatók. Mesterszinten is előkerül a hallássérültek ügye mint a fogyatékoság problémátörténete. A bioetikával, orvosi etikával foglalkozó tanegységekben is előkerülnek ezek a témák. Fontos szülői felelősség, hogy a még döntési helyzetben nem lévő gyerek sorsáról hoz döntést. Akár a CI választás, akár a bilingvális oktatás választás. A szülő választ a gyereke helyett, az ő nevében. Nem tudok választ adni, hogy mit kell mondani, de foglalkozik a kérdéssel a bioetika. A gyógypedagógusok képzésében a különböző megközelítések lehetősége benne volt eddig is.

Dr. Kósa Ádám

Köszönöm szépen. Utolsó körben még egy kérdés maradt. Szeretném, hogy mindenki megszólaljon. Kérdezem Évát, mint érintett szülőt, hogy te mit mondanál most.

Martonné Tóth Éva

Nagyon boldog lennék, ha most olyan lennék, akinek siket gyereke van, boldogan vágnék a világba bele.

Mutattak több utat nekünk. A jelnyelvvél később találkoztunk. Bevittük a siket közösségbe Pécsen a gyereket, és annyira jól érezte magát. 3 éves kora körül találtuk meg az utat, senki nem szólt korábban, akkor könnyebb lett volna a kommunikáció és nem lett volna ekkora a lemaradása.

Dr. Kósa Ádám

Utolsó körben szeretnék egy olyan kérdést feltenni, hogy a nyitó előadásban elhangzott, bilingvális oktatásról mutatott két idézetben szereplő állásfoglalásról mi a véleményetek. Ha már működne a bilingvális modell, részt vennétek a munkában tanárként, mentorként, jogalkotóként, szülőként stb.?

Vincze Tamás

A SINOSZ-állásfoglalással kapcsolatosan az alapgondolattal azonosulni tudok. Kiemelem a jelnyelv fontosságát. A siketeknek a legmegfelelőbb kommunikációs forma és eszköz a megértéshez. Ha működne a bilingvális oktatás, akkor én szívesen vennék részt benne. A siket gyerekek képzését én alapvetően jelnyelven oldom meg, és nem zavarna, ha halló pedagógus részt venne mellettem a képzésben. A kommunikáció folytonossága és biztonsága a cél. A segítő munkatárs nem gátolja a munkát. A kéttanáros modellről is hallottunk, de a bilingvális formában ez nem biztos, hogy jó modell. A halló tanárok számára fontos, hogy legyen ismeretük a siket kultúráról, tudjanak azonosulni az identitással. A hallássérült tanár alkalmas arra, hogy jelnyelven oktathasson. A siket közösség hálása a gyógypedagógusoknak. A készségek fejlesztését nagyszerűen elvégezték. Amit viszont eddig nem, azon lehet változtatni.

Dr. Tapolczai Gergely

Igen a válasz. A jogalkotó munkában résztvevő személyként azt gondolom, hogy a gyerekek számára meg kell adni a jogot és a lehetőséget, hogy választhassanak. Mint érintett személy, hallássérült gyermek apukájaként is fontos, hogy legyen bilingvális oktatás a későbbiekben, ezt fogom számukra választani, ha a gyerek igényeinek ez a megfelelő. Mint jelnyelvi oktató azt mondom, hogy tanárként is részt vennék a munkában, többségi iskolában is. Magyar nyelvet tanítanék halló gyerekeknek is, miért ne?

Kárpáti Árpád Zoltán

A SINOSZ-állásfoglaláshoz kapcsolódva: a SINOSZ elnökségi tagjaként a saját munkám is benne van, egyetértek vele. A jövőben a bilingvális oktatás egy nagyszerű dolog lenne. Nem véletlenül végeztem el a jelnyelvi lingvisztika és didaktika-képzést. Az oktatás fejlesztése fontos részét képezi a szakmámnak. Szeretném tovább folytatni a munkámat, amit a könyvben is megírtam.

Romanek Péter Zalán

A bilingvális oktatással és a SINOSZ-állásfoglalással kapcsolatban azt gondolom, hogy az állásfoglalás önmagában nem mérvadó. A Grosjean-melléklettel alkot egy egészet, így már óriási érdeme van. Nem csak a bilingvális képzésre koncentrálnak, hanem kihat a teljes életre, holisztikusan célként tűzi ki egy bikulturális ember teljesen önazonos életét. Van emberképe. Ez a nagy erénye ennek az egész mellékletnek, s örülök hogy SINOSZ ezt az állásfoglalás részeként terjeszti. Egyetértek vele és a melléklet tartalmával is. A célunkhoz vezető eszközként, első lépésként is fel lehet fogni.

Vincze Tamás

A bilingvális oktatásban lelkesen vennék részt. Mint jövőkép hogy fog működni? A magyar jelnyelv-e az elsődleges nyelv? Nem mindegy, a tantárgyakat hogyan fogjuk oktatni. Ha a magyar nyelvénél maradunk, akkor kérdés, hogy mi az elsődleges nyelv. A mi szempontunkból a jelnyelv.

Dr. Perlusz Andrea

Az állásfoglalás azért fontos, mert az érintettek véleményét, szándékát tükrözi. Ha elfogadjuk a „semmit rólunk nélkülünk!” elvet, alapul kell venni. Az állásfoglalásban szereplő dolgokat mérvadónak kell tekinteni ezen a szakterületen. A gyógypedagógiai főiskola eddig is részt vett ilyen munkában, konszenzusra kész.

Horváth Péter

A személyes véleményemet már elmondtam. A Kar nevében, amit Dr. Perlusz Andrea elmondott, megerősíteni tudom.

Szabó Éva

Részemről az állásfoglalással egyetértek, tudok azonosulni vele. A feladatomban azt határozom meg, hogy minél több diákomnak segítek a felsőoktatásba bejutni. Ezzel tudom legjobban segíteni a munkátokat.

Martonné Tóth Éva

Ha olyan szülőre lenne szükségem, aki szülőkkel is beszélget, szívesen vállalom.

Dr. Tapolczai Gergely

A SINOSZ állásfoglalása pozitív tulajdonsággal bír. Semmit nem tilt. Benne van a CI, a jelnyelv, a bilingvális oktatás stb. Alternatívákat mutat be. Inspiráló a megfogalmazás.

Dr. Kósa Ádám

Utolsó hozzászólóként Romanek Péter Zalán

Romanek Péter Zalán

Visszamennek egy kicsit. Most általánosságban foglaltunk. Kik fejlesztették ki az auditív-orális módszert? Maguk a szakemberek! S mire mentünk ezzel a módszerrel? Elég csak végignézni a siket közösség mai generációján, milyen állapotba kerültek emiatt is. A gyógypedagógusok megtették mindent, amit tehettek, sokszor erőn felül is. Az viszont a gyógypedagógián múlott, hogy ki vált szakemberré. Minden tanár, aki engem oktatott, megtett mindent, de én is kellettem hozzá. Fontosnak tartom elmondani, hogy a jövőben a bilingvális oktatásban szükség van a gyógypedagógusokra is, mert tapasztalatokkal rendelkeznek, egyéni nézőpontjuk van. Konszenzusra kell törekedni. Bár élnek bennük a jelnyelvvvel kapcsolatos féltelmek, épp ezért segítenünk kell őket abban, hogy megértsék, ők hol vannak ebben a nagy egészben. Mert ha elindul a bilingvális oktatás, akkor nem mondhatjuk, hogy „el a területről, mert a mi homokozónk”, konszenzust kell találni.

Dr. Kósa Ádám

Köszönöm mindenkinek az aktív részvételt. Remélem, a résztvevők is sok új nézőponttal találkoztak!